

ОСВІТА І РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТОЛІТТЯ: СОЦІАЛЬНО-АНТРОПОЛОГІЧНИЙ КОНТЕНТ

Загородня Алла Анатоліївна,
доктор педагогічних наук, доцент,
головний науковий співробітник
відділу історії та філософії освіти
Інституту педагогіки
Національної академії педагогічних наук України
Київ, Україна

Анотація: у тезах показано соціально-антропологічний контент з погляду освіти на розвиток особистості в другій половині 19 ст.; встановлено, що таке термін «антропологія»; розкрито ідеї антропологічного універсалізму освіти і виховання в Україні, які пов'язано насамперед із висуненням і реалізацією К. Д. Ушинським.

Ключові слова: антропологія, соціально-антропологічний контент, освіта, розвиток особистості, виховання.

На сучасному етапі одним із пріоритетних завдань освіти стало формування всебічно розвиненої особистості, що вимагає спеціальної організації навчання особистості, спрямованої на формування гнучкості мислення, ініціативності й самостійності, творчих здібностей, соціально-моральних якостей, здатності працювати й навчатися впродовж усього життя. У цій площині особливого значення набуває соціально-антропологічний підхід, що передбачає системне використання даних усіх наук про людину та їх урахування в організації та здійсненні освітнього процесу.

Означене спонукає до ґрунтовного аналізу й осмислення вітчизняної соціально-антропологічної думки, спрямованої на виявлення провідних аспектів та основних ідей в колі означеної проблеми. Особливо цінним у цій площині є звернення до освітньо-виховного досвіду педагогіки періоду другої

половини ХІХ століття – 1917 р., що характеризується пошуками шляхів реформування системи освіти і виховання, інтенсифікацією психолого-педагогічних досліджень, створенням і розвитком нової педагогічної думки – педагогічної антропології, орієнтованої на спеціальне вивчення людини для узгодження педагогічної теорії та практики з людською природою.

Разом із тим на сьогоднішній день відсутнє цілісне історико-педагогічне дослідження, в якому було б систематизовано та узагальнено теоретико-практичні надбання феноменологів другої половини ХІХ століття – 1917 р. в контексті соціально-антропологічних ідей освіти і виховання.

Термін «антропологія» (з латинської – «знання про людину», «наука про людину») запропонував в кінці ХVІІІ сторіччя І. Кант для позначення особливої автономної області знань, нової науки – науки про людину. І. Кант першим наголосив на тому, що людина є найважливішим предметом науки, а кінцевою метою науки є пізнання самої людини як розуміння світу в цілому [1].

Становлення та розвиток соціально-антропологічних ідей освіти і виховання в Україні пов'язано насамперед із висуненням і реалізацією К. Ушинським ідеї антропологічного універсалізму, що знаходить своє відображення у побудові всеосяжного цілісного (інтегрованого) знання про людину: у своїй знаменитій праці «Людина як предмет виховання. Досвід педагогічної антропології» [2] він обґрунтував необхідність спеціального вивчення людини як неодмінного чинника виховання і розвитку особистості: «Якщо педагогіка хоче виховувати людину в усіх відношеннях, то вона має перш за все узнати її також у всіх відношеннях».

Реалізація означених ідей пов'язана із спробою побудови системно-синтезованого наукового знання про людину, що базується на засадах анатомії, фізіології і патології людини, психології, логіки, релігії, цивілізації, філософських систем, мистецтва та власне виховання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей : монографія. Київ–Чернівці Букрек, 2018. 320 с.
2. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології. Вибрані твори: в 2 т. К.: Рад. школа, 1983. Т. 1. С. 192–488.